

0
1

CLIO

Svetislav Jovanov

Urednik

Zoran Hamovi}

^AS LOBOTOMIJE

Likovna oprema Dragana Atanasovi}

enciklopedijski zverinjak Danila Ki{a zapi si i z hi perteksta

1997.

2

3

Za Jasnu 4

5

„And we have come to know all places

ways

mazes

passages quarters and graves of the endless fall“

(Dylan Thomas)

6

7

PROLOG

TOOLS/OPTIONS2

(Dial-up textworking)1

„ Tout est aboutir a un livre.“

(Malarme)

I OBRNUTO, I OBRNUTO,

DRAGI MOJI HAKERI:

„ Stvarati, umnožavati, izdržati, bdeti, leteti, pisati, brodit, spavati.“

(Iz horoskopa Eduarda Sama)

UI U MRE@U, KROTITELJU:

*„Ne verujemo više u to da istina još ostaje istinom kada joj se skine
veo...“*

(Ni~e:

Vesela nauka) 1 Uključivanje u mrež.

2 Opcije, podešavanje.

8

9

(Connecting to) intertext:

Website – [http:// www.clepsidra.com](http://www.clepsidra.com) *File/Open: Danilo Kiš (1935–1989) Insert/Annotation (izbor po sklonosti):* Rođen u bašti (Vrtu?), iz pepela. Odrastao na sum-Drveže: *Kesten* (teška, apatriidska grana)

njivoj transverzali Subotica–Novi Sad–Kerkabara-Godi{nje doba:
Jesen u Pekingu ba{–Cetinje, poznatijoj kao

magical place. Najraniji jad: Instrument: *Skalpel (Olympia Monica)*
prizivanje knjièvnog junaka iz senki Au{vica. Diplo-Igra: *^ortik*
(*vavilonska verzija*) mirao kao prvi student na katedri za op{tu
knjièvnost Predeo: *Ultima Thule, Panonia* Filozofskog fakulteta u
Beogradu, ali nije primljen na Ugao posmatranja: *Pogledi na mojeg oca*
koji pla~e istu katedru za asistenta. Povukao se na Mansardu Slikar:
Grupa „Karo pub“ (Lentulov, Kon~alovski, (Bordo-Pariz-Lil-Beograd) i
posvetio stilskim vèba-Faljk, Ma{kov) ma. Nakon {to mu je iscurio
Pe{~anik, opredeljuje se za Letovali{te: *Sanatorijum pod klepsidrom*
unutra{nju dekoraciju Istorije (preure|enje *Grobnica*).

Preboleo smrt gospodina Goluè i ostalih ljubitelja me-lanholije ruskog
pejzaà. Okon~ava u radikalnom *enci-File/Save As: klopedizmu*, kao
svira~ na *lauti* i vlasnik jedne }udljive *answering machine*.

Londonski dnevnik

The Times po-

„ *Gospode, {to li pi{e u mojim knjigama na jezicima* ku{ao da mu se, u
cini~nom nekrologu, oduì za sve *koje ne znam...*“

aluzije o

knjigama kraljeva i elinim zubima.

(Dosije

Enciklopedije mrtvih) Format/Style: x x x

Arrange all?

Dubinski uticaj

Reda vònje èlezni~kog, broskog i autobuskog saobra}aja profilisao
je temeljne oblike i postupke njegovog proznog opusa: dnevnike *in folio*,
Ludus gothicus, grofovske {ume, misterije za jedan masakr, *ostranjenje*
plave svetlosti u kupeima prve klase, hipnoti~ki haiku, aeroplan kao
raspe}e...

10

11

Skandal postmodernizma

ili

Paralise für elise *Za Vasu Pavkovi}a* „Snaga divljenja zavisi od dve
stvari: od novine i od toga {to kretanje, koje ova uzrokuje, ve}

od početka poseduje svu svoju snagu.“

(Dekart)

12

13

New Deal

Klati se i valjaj Nadnaslov: Ljubi{a Risti} uzburkao slovena~ku javnost intervjuom u „Mladini“

Naslov:

SA VAMA VI[E NIKO NE]E

U obimnom intervjuu u ljubljanskoj „Mladini“, pozori{ni reditelj i predsednik Udruèene jugoslovenske levice (JUL) Ljubi{a Risti}, slovena~ke teatarske po-slenike, svoje kolege i glumce optuuje za rasizam. I neki drugi delovi intervjuja te{ko su pali delu slovena~-

ke javnosti, pa je na njega najè}e reagovao Peter Bo-
i~, dramski pisac i visoki slùbenik u slovena~kom Ministarstvu za kulturu. Boi~ je ~ak Risti}a optuio za kriminal.

Risti} se u intervjuu prise}a da su ga u Sloveniji svojevremeno napadali dogmatski nacionalisti, te da je iza svega stajao mimikrizirani Josip Vidmar, koji se bo-jao njegovog ultralevi~arstva i jugoslovenstva. No, sa mladima, koje je podravao, izboren je autonoman umetni~ki prostor. Potom se dogodilo {ta se dogodilo, navodi Risti}: „Nacionalizam je polako prerastao u {o-vinizam, a ovaj u rasizam“.

„...Po~eli su da gledaju na mene kao na neko druk-ije bi}e, kao da sam imao kose oi i drugu boju koè.“

Umetnici koje je gledao kako stasavaju imali su ose}aj neke svoje rasne superiornosti. A njegova osnova bila je na nekoj njihovoj razli-itosti koju su sami propisiva-li. „Ponovo oivljavanje Jugoslavije najmanje treba da 14

15

pla{i Slovence, jer sa njima vi}e niko ne bi hteo u za-New Deal (II) jedni~ku dravu“, kaè Risti}.

U intervjuu Risti} pominje poprili~no imena sa biv-
{eg jugoprostora. Za Sonju Liht, Rastka Mo~nika, Zdravka Greba,
@arka Puhovskog i Vladimira Mil~ina kaè da su levi~ari konvertiti, koji su pre{li na ameri~-
ku platu..

U napadu na Risti}a, Peter Boi~ mu osporava sva-Tablice za ljubitelje: godina 1956. (Novski) ku umetni~ku vrednost, nazivaju}i ga ga „genijalnim kompilatorom i beogradskim hoh{taplerom“...

Spokojstvo ove nada sve mirne i plodonosne godi-Glavna Boi~eva optuba je da je Risti} u ljubljane Starog Svetskog Poretka naru}ili su slede}i doga-skom pozori}tu „Pekarna“ oplja~kao skupoceni ra-

laji:

svetni park, odnosno da je reflektore uzeo i nikada ih – Odràn je susret Tito – Naser, nije vratio. To se dogodilo tokom proba predstave – Roki Mar}ano se povukao sa ringa, a Fidel Kastro „Grobница za Borisa Davidovi~a“...

se iskrcao na pitomom i kockarskom ostrvu Kubi, – Sovjetska armija je umar}irala u Ma}arsku, (D. Dra}kovi}, *Na}a Borba*, antidatirano) – Bergman je snimio *Sedmi pe~at*, – Nikita Hru}ov je podneo svoj „tajni referat“, – Navr}ilo se sto godina od ro}enja Sigmunda Froj-da, osniva~a psihoanalize, i – Najzad, hitovima HOUND DOG i BLUE SUEDE

SHOES, otpo~eo je rokenrol.

16

17

Gra}a za tezu

1976? Sudbinska je, slaem se potpuno, koincidencija, to }to je propitivanje, raslojavanje i, kona~no, razaran-je tog prefinjenog modernisti~kog rukopisa (kao rukopisa romaneskne sveobuhvatnosti) preduzeo, pionir-ski, upravo autor *Pe}~anika*, te „savr}ene pukotine“, u kojoj caruje, u punom sjaju i na krilima minucioznih stilizacija – sredi{nji modernisti~ki mit, *mit Subjekta*, ali *Iz prepiske* takav razvoj je bio sasvim logi~an: u pomenutom romanu, junak rukopisa (ne junak Pri~e) }iri se do krajnjih *Vesna B. Goldsworthy 16. IV*

mogu}ih i zamislivih granica – da bi eksplodirao, }to ne Glebe Street, London W4

ostaje bez posledica po autora (Autora) i po status sa-2 BE

mog pisanja. Tako dolazimo nadomak polja sila koje su proizvedene (podstaknute knjièvno}u, argumento-Draga Vesna, vane ili falsifikovane istorijom) pre, tokom, neposred-Zahvaljujem ti se (po ko zna koji put) za trud oko no nakon i zbog pojave zbirke *Grobница za Borisa Dapronalaenja studije Margot Noris, koja, kako se na svu vidovi~a.*

sre}u *ini, nije ni u kakvom bliem srodstvu sa Kristo-Oigledno* da sam te ugnjavio, ~im mi citira} delo-ferom Norisom – niti je bliska njegovim pomiriteljskim ve ^asa *anatomije* koji ukazuju da je osnovni nesporaspekulacijama. Progutao sam je u dva-tri daha. S obzi-zum, ili klju~ni konflikt – ako ne u kontekstu same rom da ovde nikakve zanimljive lektire – izuzev Kalvi-

„afere“, ono u pogledu ozbiljnih su~eljavanja na temu novih *Nevidljivih gradova* – trenutno i nema, to mi nije Ki{ove zbirke – bio prevashodno *poeti~ke*, dakle duhov-bilo naro~ito naporno. Kad smo ve} kod toga, ne znam ne, teorijske prirode. Mogu}e, *ak i do procenta od se-da li je iko, premda sumnjam u to, poku{ao da ispita ve-damdeset odsto. Ali, kada kaem „trauma napu{tanja“, ze izme|u oblikovanja lika Marka Pola kod Kalvina i ne uspevam da obuzdam plimu asocijacija koje se -vrlo paradoksalne anegdote (o nepoverljivim Venecijanci-indikativno – podudaraju sa ideolo{kim frustracijama, ma) koju je ispriao Karel ^apek u svojoj Knjizi apokri-poku{ajima preispitivanja istorije i preispitivanja same fa. Polova figura se tu predstavlja kao fantasti~na poja-*

„funkcije“ (*eti~ke, intelektualne*) Knjièvnosti, *tema-va, blià junaku kakav je Korto Malteze nego bilo ko-ma Srednje Evrope, disidentstva, odnosa Mo}i i Doku-jem postmodernisti~kom protagonistu. Ali, time neka menta, Story i History... [ta zna o tome Margot Noris?*

se zanima V. Pi{talo. Na malo manju sre}u, naime, No-O svemu onome {to nas je dràlo u kolopletu toliko po-risova mi malo toga otkriva o mogu}im mehanizmima dlo i sveobuhvatno da danas velika ve}ina misle}ih iznaenja onog oblika koji se u na{oj sredini jo{ uvek talaca (neka mi oprostite svaki skeptik zbog ove mogu}e ozna~ava kao moderni roman. Nije li trauma napu{tan-tautologije) ni ne zna da li je ^as anatomije bio napisan ja tog spasonosnog, grandioznog i totalitarnog oblika-pre ili posle Grobnice.. , a o Pe{~aniku i tucaniku da ne ànra – upravo ono {to je, u dubinama knjièvno-~ar{ij-govorimo. Ako se u jednoj ta~ki (Alef) sadrè sve ske podsvesti uslovalo takvu gùvu znamenite godine ostale – ne sadri li svaka mogu}a ta~ka svoj i na{, ne-18

19

ponovljivi Alef? U tom smislu, „probni kamen ~injeni-ti u specijalne odnose izme|u *realnosti Pisanja i fanta-ca*“ *ni u kom slu~aju ne obitava isklju~ivo na posve}esti~nosti Istorije (Stvarnosti), a da ne budete optuèeni nom tlu Diskursa.*

za skerlijevsko-tenovski „biografski nonsens“. [ta, Suprotstavljaju li se, kako izgleda da sugerije{e}, in-pak, da se ~ini kada *conditio sine knjièvnog postupka tencije samog Danila Ki{a ovoj mojoj – priznajem, jo{*

predstavlja ba{ napetost izme|u apokrifne Biografije i nedovoljno razuljenoj – dimenziji tuma~enja? „I ja se demistifikovane Istorije, a u hipoteti~noj sredini – iz-ne nadam“, moemo pro~itati u uvodnim

poglavljima me|u anatomovih kle{ta – svetluca jereti~ki àr novog ^asa *anatomije*, „niti o~ekujem da }e se neko potrudi-tuma~enja?

ti da se pozabavi mojim skromnim *oeuvre*-om iz ugla o „Tajna *itave operacije lei* u injenici da treba pre-kojem govorim, tj. da }e sesti i istraiti kakav je bio u vrnuti sat“, kaè Bruno [ulc u *Sanatorijumu pod klep-trenutku pojavljivanja tih mojih pet-est knjiga taj nji-sidrom*.

A ja samo dodajem, po{to sam se razbrbljao i hov *diferencijalni koeficijent* u odnosu na kanonizovana zaboravi}u, da poku{a{ da vidi}, moè li se do}i do ko-dela na{e literature u tom ~asu, i to od pojave kratkog pija na{eg milog *The Times*-a iz novembra 1989. Mno-romana *Mansarda* pa sve do *Grobnice za Borisa Davi-go pozdrava za Sajmona i tebe, dovi~a...*“ *Ali, upravo izraz „diferencijalni koeficijent“*

Svetislav

posvedo~uje

pi{~evu svest o neotklonjivom jazu, o po-stojanju su{tinske, ne samo knjièvne Razlike, kao i ~injenicu da se ta razlika iskazuje i otelotvorava *poste-peno*, a da u okviru tog procesa zbirka *Grobnica za Borisa Davidovi~a* predstavlja odlu~uju}i prelom – mada ne ni po~etak, niti kraj poeti~kih i ostalih promena. O

tome, me|utim, kasnije. Oni {to me podsti~e da ovu temu (je li zasad ne{to vi{e od toga?) ne prepustim Ar-hivu Napu{tenih Aporija, jeste, izme|u ostalog, i pri-vidno nepojmljiva tupost i licemernost na{e kritike, prilikom tuma~enja „izmene knjièvne paradigme“ u poslednjih deceniju i po – pogotovu s obzirom na uslo-ve pojavljivanja „generacije '82“... Svetlosti Alefa, vi{e sam nego uveren, jo{ skrivaju odre|ene, nimalo nebit-ne niti naivne senke i aveti: nama se to ukazuje – kao u ko{marima Eduarda Sama – volj' kao odsustvo mla-doènje, volj' kao nedostatak fotografa. A mòda se, jed-nostavno, radilo o prelasku sa Klepsidre na Ogledalo?

Svejedno, i danas je, po svemu sude}i – kao i u vreme ^apekovih nepoverljivih dùdeva koji su uvek i svuda dosuljeni Marku Polu – te{ko tzv. javnost ubedi-20

21

zoologa, a onda – sporo, neumitno poput slonovske lju-bavne pesme – zahvata u torbicu od jagnje}e koè i iz-vla~i inkrustirani „brauning“.

Guda~ki orkestar kraj kamina preska~e mocartov-ske brzake: drè}i oru}e nehajno za cev, dama sme{ta Et cetera (po uzoru na E. Bardisa)3

dr{kku u Vinaverovu {aku i {apu}e na gimnazijskom francuskom: *Prete~a u snu ili rani jadi* „Ta pre|ite, najzad, me|u nas neznabo{ce, mon

cher Swan...“

Gospodin Stanislav Vinaver, kolekcionar gromo-Pod unakrsnom heliocentri~nom vatrom konzulo-brana i zmijskih svlakova, vrpolji se na ivici donjeg le-vih sve}njaka, u smradnom i blistavom vihoru butirske àja u }eliji istrànog krila butirskog zatvora i diskutu-promenade, g.Vinaveru se *ini da* uje smireni, ali sasvim izvesno zajedljivi Perunov tenor, koji mu utuvlju-je sa privilenjem u obli~ju Getea, povremeno gùvaju-je brojalicu: }i obod halbcilindra rastresenim pokretima. Ne moè se sa pouzdano{}u utvrditi da li (uostalom, slu~ajni) }e-KOMBREJ, SMOLJNI, ALAMOGORDO...

lijski sapatnici g. Vinavera u ovim trenucima spavaju, ili napeto i priljèno oslu{kiju ovu raspravu prisutnog X X X

dresera i odsutnog tigra. Kroz avetinjske pukotine re-
~enica, decembarski vetrovi osve{tavaju zatvorske koridore. Spinoza, smisaòrtvovanja, rebelije u Pusti, *File/Template*: japanski teatar – prepirka zamire poput indijske prska-lice.

„Bi}e brdo hartije, na brdu le{eva, a na vrhu brda Kroz iskrzano trapezoidnòdrelo nedohvatnog }e-od hartije sede}e Lenjin i kezi}e se.“

lijskog prozora naviru iskre ognjeva koji iluminiraju (S. V., *Menj{evik*, 1924) Vasiljevsko, usplahireno pod mostovima. Privilenje se dosa|uje, pada na um g. Vinaveru, i on sklapa o~i.

Usred rastu}e gùve na ulazu u konzulov salon, pone-sen iznenadnim talasom poluuniformisanih studenata (ali i podmuklim odsevom jedne {aba~ke uspomene), on se sru~uje u krilo mla|ahne dame, pod *ijim {e{f}irom klasa tr{ava raànarhistikog* veselja. Ona ga ne-koliko trenutaka posmatra sa znatièljom ambicioznog 3 Malajski aristokrat koji je u snu uni{tio sopstvene plantaè i odao se trockizmu (prim. prire|iva~a).

22

23

Gra|a za tezu (II)

su bili samo knjièvne nego i politi~ke prirode. Tu stvar nisam hteo u ^*asu anatomije* da pominjem, jer mi nije bila potrebna. Po{to su ve} ti moji protivnici stvar postavili na knjièvnom planu, ja sam tako|e hteo da im na knjièvnom planu i uzvratim. Me|utim, kako su oni u me|uvremenu otkrili svoje karte; ja sad mogu da kaèm da je ceo problem potekao iz ~injenice {to je *Iz prepiske Grobnica za Borisa Davidovi~a* knjiga u kojoj nema ute-

(*pod sankcijama*) he. To je jedna od retkih knjiga na tu temu koja se ne zavr{ava nadom u pobedu i koja ne nosi u sebi oprav-Svetislav

Jovanov, 18.V

davanje zločina, u ime istorijskog napretka, u ime kre-
torja Nikoča Johana 14

tanja istorije.“ (*Udeo u zločinu i truda*, intervju) 21 000 Novi Sad Ovo
naknadno rasvetljavanje ima suštinske veze, a i uporišta, u delovima
^asa anatomije, u kojima Ki

Dragi Sveti,

proširuje i varira svoj iskaz o nacionalizmu kao parano-Hvatam,
u urbano, komadi} vremena da ti se tek ji (kobnu „alternativnost“
nacionalizma i staljinizma javim, a potom u grad, pošto su nam
uveli dodat-mogao si proteklih godina, mnogo bolje nego ja, da ose-na
deustva na BBC-ju. Zbog toga, a i zbog nekih ne-tiž na sopstvenoj ko),
kao i tamo gde se doti~e teme predviđenih poseta u koje smo se zaputili
protekle ne-antisemitizma kao vida ksenofobije i rasizma, i, last but
delje, moji v~niji poslovi }e, *ini se, popriekati* do le-not least, u
razmi{ljanjima o jeziku kao aktu (pi~eve) ta. Sajmona gotovo i ne vijam,
toliko smo oboje zau-pobune i, istovremeno, jedinom i nesigurnom
posedu zeti.

Autora. U toj ravni, priznajem, mo~ biti dodirnih ta~a-Pa ipak sam
iskoristila par „gluvih doba“ da razgle-ka izme|u Knji~evnosti i Istorije
(ta~nije, izme|u dam neke nove feministi~ke studije; da zna{, neodolji-
dru{tvenog i literarnog aspekta „afere G. B. D.“).

vo mi se name}e pomisao da je pitanje uloge i statusa No, kada sam
ve} toliko za{la u detalje: mogu li se ~enskih likova u Ki{ovoj prozi jedno
od zanimljivijih u takvu relaciju uklopiti pitanja kao {to su Ki{ova ne-
(da ne ka~em: skoro sasvim zanemarenih) mesta. U

milosrdna analiza generacijskog profila na~e kritike, pi-svakom
slu~aju, to bi se moglo uklopiti u tvoju postav-tanje jevrejstva kao
„sredstva oneobi~avanja“, Ki{ov ku o socijalizaciji atmosfere, a
povodom „afere G. B.

odnos prema Borhesu – naro~ito ovo poslednje? Jer, D“. Izraz
„socijalizacija“ je, naravno, grub, ali ne znam bez obzira na sve suptilne
i manje suptilne manipulaci-kako bih druk~ije nazvala tvoje {irenje
konteksta. Jed-je tokom klevetni~ke kampanje protiv Ki{a i njegove na
je stvar, sloi}u se, ideolo{ko-politi~ka ravan razlo-knjige, ostaje ~injenica
ipak opa~ene prekretni~ke vred-ga hajke na Ki{ovu knjigu, o ~emu se on
mnogo docni-nosti *Grobnice (premda od strane malog broja vispreni-je*
izrazio (vidi{, ipak si me naterao da „prekopavam“): jih procenitelja).
Ostaje sama knjiga i njena briljantno „U prvom redu, nemojmo se

zavaravati, napadi koji su iskazana strategija istorijskog apokrifa. Setila sam se potekli posle pojave Grobnice za Borisa Davidoviča ni-upravo Barta (Dona, naravno): 24

25

„Kao što su pojmovi, uključujući pojmove 'fikcije' i u prosedeima, ili preciznije, u primenama jedne gene-

'nčnosti' manje ili više nuno fikcije, sama 'fikcija' je-ralne strategije, toliko velike, i, što je ne manje vano, ste manje ili više nuna.“ (Letters) da li su stalno održane „u istoj ravni“ (i tu se, valjda, [to, znamo, ne zna~i da su Bartove sopstvene fik-uklapa borhesovska tema u onaj proces artikulacije cije, osobito u romanu iz kojeg citiram, zanimljive, re-Razlike o kojem govoriš)? Primer opravdanosti takvih cimo, za naže itaoce. Sa Borhesom – i povodom Grob-razmatranja oliava i paralela Borhes-[vob, koju sam nice i povodom ^asa anatomije – stvar nije, mislim, ni-našla u Skladištu: revalorizuju~i zna~aj [vobovih preo-malo tako jednostavna, kao što se to ~ini brojnim kori-kupacija za Borhesa, Kiš, nuno, pomera i premešta i-

snicima Kišove pameti (i, moram re~i, delimi~nim `r-

ù Borhesovog „uticaja“ na svoje delo; to nas vraća – tvama njegovih lucidnih mistifikacija). Iz nedvosmisle-opet! – na njegov ^as anatomije, kako na ironi~no „pri-nih „zaključaka“ o analogijama i razlikama između pro-znanje o piscima iji je uticaj trpeo“, tako i na upozo-sedeća H. L. B.-a i Danila Kiša – koje je, naje~e i naj-renje o profesorskom redukcionizmu (~emu je struktu-preciznije, formulisao sam Kiš – još uvek pulsira, neo-realizam samo doprineo, a koliko vidim odavde, moda tkrivena, itava opasna dimenzija suprotnosti, pomaka, dekonstrukcije je patologiju produbila, tumae~i „obr-parafraza stilskih i zna~enjskih. Dimenzija koja ima ve-tanje hijerarhija“ kao novi talas para-boemskog „vina-ze koliko sa opusima na~eg i argentinskog pisca, toliko verijanstva“, plus pominjanje organa i ostalih ~ula).

i sa kompletnim pitanjem uzora i „uzora“ (što nas, s Ipak, treba govoriti – izvan budalaština o „preuzi-margine, ali u centar) moè vratiti na suštinski pro-manju“ – o Piljnaku i [ulcu, o Orvelu i Floberu, kako blem, poeti~ko pitanje Izvora/Dokumenta, tj. „original-bismo, makar zaobilazno, shvatili dubinu Kišovog traga nosti“ – oko kojeg (pitanja) se ~itava afera i iskristali-u Knjièvnosti Sveta (pa i u svetskoj knjièvnosti).

sala, i naduvala. „Ja sam pisac bastard, dospeo ni od Moje su preokupacije, kao što znaš, odnedavno ipak kud“ – kaè D. K. u Varijacijama na srednjoevropske te-usmerene ka romanima (Dos Pasos

me pomalo iscr-me. S jedne strane, ovo je deo mistifikatorske strategije, više nego studente), tako da se u svakoj detalje – u najboljem smislu re~i – nad kojom su, kako smo jnijoj razmeni pojmova hvatam Totaliteta i Luka~a, se godinama osvedo~avali, zastajali svi oni, zastra~eni Foknera, mimezisa i odnosa Evropa-Amerika, pa }u injenicom da „jedan deo uivanja koje izaziva ta lekti-sad za}utati. Dragoceno osveenje mi je bilo, premda ra upravo proistie iz vrtoglavog udaljavanja, koje ga, sam sa zaka{njenjem to dograbila, itanje na{eg naj-kao itaoca, imobilizuje u jednom nemo}nom divljen-proslavljenijeg romana u poslednjoj sezoni. Ne znam u ju...“(Silvija Molloy, Borges y la distancia literaria, na-kojoj su meri kriti~ari kod ku}e to analizirali, ali me je vedeno u ^asu anatomije).

– jo{ itam – fascinirala Petkovi}eva „montana upo-Naredni korak u sagledavanju sloenosti (razvoja treba“ Orfelinovich spisa. Polaze}i od injenice da mu je Ki{ove poetike) jeste, pretpostavljam, pomnija prove- „lik zaboravljen zauvek“, Petkovi} najpre „demistifiku-ra onoga {to sam Ki{ naziva, povodom G. B. D., „isto— je“ Orfelina kao autora, a potom „mistifikuje“ citat iz ri~no}u i politi~no}u“, a naspram „borhesovskog so-njega. Da li i to zna~i „pominjati“?

lipsizma i metafizi~ke vanvremenosti“ („Protiv opsku-Moram da okon~am, ne zaboravljaju}i da ti napo-rantizma“, tako|e u ^asu anatomije). Da li su razlike, menem: par malih novina ti stiè najverovatnije idu}e 26

27

nedelje. Do Tajmsova }e, pak, biti malo teè do}i, ali }u Gra|a za tezu (III) se jo{ raspitati. Javi mi za one efemernije novosti, i pri-mi mnogo pozdrava od Sajmona i mene Vesna P. S. Mòda u Veneciji postoji onaj Vrt – ali, da li je on na kopnu? I, {ta bi o tome rekao „drugi Korto“?

Ki{ i Borhes, ili sli~nost me|u razlikama „Svet kao predmet Knjièvnosti izmi~e; znanje napu{ta Knjièvnost koja vi}e ne moè da bude ni Mimesis ni Mathesis, ve}

samo Semiosis...“

(Rolan Bart) Na pretpostavljenom kraju – u asu kada „knjièvnost iscrpljenja“ moè biti zamenjena neim nalik na „knjièvnost ispunjenja“ – gotovo da i nije te{ko re}i, poput Barta (ali Dòna, ne Rolana), kako „ne postoji meta-fikcija“ (ili metaproza, da budemo precizniji). [ta, me|utim, treba da se dogodi da bismo se pribliili takvoj tvrd-nji – uz koju uveliko pristaje i gorenavedeni iskaz drugog Barta? Na kojem mestu se takvo

zbivanje o~ekuje – u polju Teksta ili u dimenziji Stvarnosti? I ne podrazumeva li takva podela da se nešto suštinsko ve} dogodilo?

Tamo gde udesni obrt nastaje ne samo iz atmosfere napetosti, ve} i uprkos njoj, u tom ukrštaju oznai-teljskih sila suo~avaju se, prepli}u i me|usobno iskre profili/prosedei Danila Ki}a i Horhea Luisa Borhesa.

Svest o onom tipu spoznaje koji je nadrastao i napustio polje knjièvnosti – dakle, ta svest, ali i konteksti unutar kojih ona propituje nastalo „rtvovanje“ – prisutni su ve} na samim po~ecima Ki}ovog proznog opusa. U

eseju povodom romana *Pustolina* Vladana Radovanovi-
}a, on kaè: „Poštovalac svih pustolovina duha, pobuna 28
29

razuma i srca, ostajem pun poštovanja prema onome pomenuta „eruditska fantazija“ jeste, u svojoj osnov-ko je prezreo frazu 'Markiza je izi}la u pet sati', no i du-noj ravni, delimi~no ostvarena fantazija o Erudiciji. Ne boko uveren da u toj frazi ima vi}e umetnosti nego u obi~an preduslov, niti jednozna~no regulatorno pravilo nemu}tom krckanju peska u kome nema ljudskih sto-

– ve} klima stvaranja. Jo} preciznije, jedna i jedinstve-pala i koji ne govori ljudskim glasom.“ Ova „zaobilazna na konfiguracija „Duha vremena“, unutar koje duhov-pre~ica“ – majstorski amalgam lirske samosvesti i kla-no (knjièvno) zasniva sopstvenu autenti~nost, celovisicisti~ke sumnje – oslobodila je Danila Ki}a prolaèn-tost i delotvornost prevashodno kroz sveobuhvatnu ja kroz „beketovsku fazu“; istovremeno, ubrzala je mre} same Knjièvnosti – pojma/polja }to uklju~uje kretanje ka predvidljivom ishodu nadmetanja izme|u kako sumu stilova, oblikotvornih postupaka i kodiranih sumnji~ave Erudicije i apsurdnog, samodestruktivnog motivacija, tako i mitove/kultove autorskih imena.

(knjièvnog) Subjekta. Faze tog nadmetanja i aporije „Mòda sam zastranio od strasti i straha, ali se bo-njegovog ishoda zahtevaju, me|utim, posebnu analizu.

jim da je ljudski rod – jedini koji postoji – blizu svome Nas ovde interesuju inicijalne pretpostavke koje su kraju, dok }e Biblioteka ostati ve~ito: osvetljena, sa-nadmetanje omogu}ile i definisale. U pripoveda~koj fa-motna, beskrajna, savr}eno nepokretna, naoruàana zi koja je obeleèna pojavom zbirke pri~a Grobnica za dragocenim sveskama, nekorisna, nepokvarljiva, taj-Borisa Davidovi~a (1976), Ki} je – promovi}u}i prvo na.“(Borhes: *Vavilonska Biblioteka*) eksplicitno i

zaokruèeno postmodernisti~ko ostvarenje „Sve je tu istraèeno, sve je poznato, ne samo naj-u srpskoj prozi – povukao devet \avola za njihovih de-tajnniji policijski arhivi, nego pisac raspolaè i svedo-vedeset i devet repova. Me|u svima njima, *borhesovski* ~enjima datim pod zakletvom, tajnim dnevnicima, sud-

\avo je, po svemu sude}i, bio (i ostao) najbezopasniji, skim zapisima: pisac je ponovo Bog, ali ne na na~in go-ali i najneophodniji. Borhes, pouzdano, ne oli~ava sva spodina Morijaka, koji zna {ta ose}aju njegovi junaci, *bitna obelèja* postmodernisti~kih prozних strategija, ali {ta sanjaju i {ta im se doga|a u du{i; pisac sad vi}e ne se posredstvom njegovih „eruditskih fantazija“ post-prodire u svoje junake sa boànskim sveznanjem, nego modernisti~ki topos su{tinski utemeljuje, a isto tako, na na~in bøjeg arhivara i zapisni~ara koji u *asu smrti nakon vi}e decenija, strate{ki iscrpljuje – tanije*, zao-vadi veliki protokol postupaka i iz njih ~ita ve} *zapisane* kru}uje i preobraàva. U me|uvremenu, razmotrimo postupke, misli i ideje svojih junaka!“ (Ki{: *^as anato-kako izgleda suo~avanje – pore|enje, postuliranje, pro-mije*) filisanje -Ki{ovog „postmodernisti~kog skandala“ sa Da se knjige pi}u pomo}u drugih knjiga, predstav-fenomenom koji se moè ozna~iti kao *klasi~na borhe-lja tezu koju je jo{ Montenj doveo do pune osve}eno-sovska matrica*.

sti (i ovaj nivo rasprave u ve} davna{njoj aferi oko *Grobnice za Borisa Davidovi~a* mora se prepustiti ispa-renjima kafanskih tra~eva). Borhesovska rana/klasi~na A: Skladi{ta matrica – tradicionalisti bi rekli -rukopis, sredove~ni kriti~ari prosede, a mlaji paradigma – podrazumeva, i Suo~avanje – sa svim podrazumevanim mnogo-artikuli}e postavku prema kojoj se knjièvni (prozni) strukostima i dvosmislenostima – po~inje u Biblioteci: tekst oblikuje *pored, uprkos i nasuprot* drugih, postoje-30

31

}ih

ili izmi{ljenih knjiga. Osnovna autorska strategija bøj arhivar, poseè za fantazmagori~nim ki{ovskim postaje *^itanje/Tuma~enje*: ono {to nastaje kao tekst u Protokolom „u *asu smrti*“. Dakle, *individualistiki* pe-borhesovskom sazvè|u, ponajpre je u tom smislu *me-at – moèmo* ak re}i polje subjektiviteta – *nije do tatekst ili pseudotekst* -autorski kreativni komentar nad *kraja podvrgnuto* obezli~enom procesu permutacija {to korpusom postoje}ih zna~enja i formi. Ki{, isto tako, ih preduzima „fantom Biblioteke“. Figura Biblioteke, uobli~ava svoja zrela ostvarenja unutar „stvarnosti to jest strategijsko oru|e

^itanja/Tuma~enja, pomalja pro~itanih knjiga“; imaginacija se razvija paralelno sa se, u osnovnim obrisima klasi~ne Borhesove matrice, ukazivanjem na procese i na~ine tvorenja proznih celi-kao svojevrsna *metafizika*. I pored nagla{avanja „isku-na. Ve} samo to polazi{te dovoljno je za procenu da se stva literature“, „logosa“ i „~ina lektire“ (*lector in fa-ne radi o pukom izme{tanju podra~vala~kog postupka, bula*), za Danila Ki{a je ta ista figura-oru|e „samo“ stu-mimeze – ve} o izboru radikalno nove matrice (*mathe-panj vi{e od metodologije: jedna poeti~ka kombinatori-sis*): pravi i imaginarni citati, kao i vrtoglavica njihovog ka, i to kombinatorika koja se kristalizuje oko o~uvanih preplitanja i montiranja; dovo|enje Autora u poloaj ju-autorskih fokusa kao {to su sumnja, o~aj i ironija. Kod naka i vice versa; dominacija parodije, pasti{a i ironije; Borhesa – u njegovoj klasi~noj fazi koja kulminira i podrivanje pouzdanosti i nedvosmislenosti statusa su-okon~ava u Alefu – metafizi~ki Apsolut utemeljen je bjekta/nocioca pripovedanja.

upravo time {to je Du{a, poslednji talog Subjekta, od-Upravo jedna Borhesova takti~ka distinkcija uka-sutna (Pjer Menar, Herbert Kvejn, tajanstveni tvorci zuje na prvu od inicijalnih napetosti, koja se ra|a unu-Tlona). Unutar leja istog Vrta, Ki{ pronalazi pukotinu tar Ki{ove postmodernisti~ke poetike u Grobnici, a u u kojoj dobija uto~i{te autorski subjektivitet sa izmen-odnosu na borhesovsku (i {ire postmodernisti~ku) jenim odgovornostima: u pri~i Mehani~ki lavovi, repre-konvenciju. Za Biblioteku, naime, Borhes izme|u osta-zentativnom primeru Ki{ove borhesovske matrice ali i log upotrebljava i atribut „beskrajna“; ne{to kasnije, u „~istog postmodernizma“, ravni fikcijskog i lavirinti zavr{nici pomenute pri~e, nagove{tena je izvesna mo-fantasti~ke erudicije sve dovode u sumnju, ali avet gu}nost korekcije: „Biblioteka je bezgrani~na i perio-Sumnja~a opstaje: „Mòda je bilo pametnije da sam se di~na“. Broj knjiga ne predstavlja se kao apsolutno opredelio za neki drugi oblik saop{tavanja, esej ili stu-bezgrani~an/beskona~an – permutacije se, nakon izve-diju, gde bih sva ova dokumenta mogao da upotrebim snog broja, ponavljaju (dodu{e, u beskona~nost). Ko-na uobi~ajeni na~in. Ali me dve stvari spre~avaju u to-na~ni, svemogu|i i svemo}ni Arhivar Sveta-kao-Bibli-me: nepogodnost da se i|va, usmena svedo~enja pou-oteke nije mogu}, niti zamisliv, {to zna~i da je Bi}e – i zdanih ljudi navode kao dokumentacija; a kao drugo: bi}e Knjièvnosti! – prisutno isklju~ivo kao potencijal, nisam mogao da se li{im zadovoljstva pripovedanja ko-beskona~no ponovljiva

igra oznaka ili komentatorsko-je daje piscu varljivu ideju da stvara svet i, dakle, kako priređiva~ki „prenos energije“.

se to veli, da ga menja.“ Ulazak u opasnu dimenziju Iza generalnog prihvatanja mreè Knjièvnosti kao „pomaka i suprotnosti“ na ovom mestu se moè jasni-osnovnog oblikotvornog oruđa i proznog toposa, nave-je uo~iti; dvosmislenost izmeju esejistickog i proznog deni Kišov stav skriva dva, me|usobno uslovljena po-diskursa, istovremeno „ovlađivanje“ i „detronizacija“

maka:

pitanje instance i pitanje modela vremena. Pisac, Autora, razli~itost koja sebe maskira kao iluziju.

32

33